



Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA M. BOBEKA [M. BOBEK]
SECINĀJUMI,
sniegti 2018. gada 29. novembrī¹

Lieta C-347/17

A

B

C

D

E

F

G

pret

Staatssecretaris van Economische Zaken

(*Rechtbank Rotterdam* (Roterdamas tiesa, Nīderlande) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Regula (EK) Nr. 853/2004 – Regula (EK) Nr. 854/2004 – Dzīvnieku izcelsmes pārtikas higiēna – Mājputni – Kautuvju pienākumi pēc iekšējo orgānu izņemšanas – Būtība un saturs – Liemeņu tīrīšana – Jēdziens “piesārņojums” – Redzamais vai neredzamais piesārņojums uz liemeņiem – Fekālais, žults un gužas satura radītais piesārņojums – Kontroles – Amatspersonu pilnvaras

I. Ievads

1. Pamatojoties uz vairākām pārbaudēm, Nīderlandes iestādes piemēroja naudas sodu septiņu kautuvju īpašniekiem sakarā ar neatbilstību valsts un Savienības tiesību aktiem par dzīvnieku izcelsmes pārtiku. Pārbaudes tika veiktas tajā kaušanas procesa posmā, kas notiek pēc mājputnu iekšējo orgānu izņemšanas un tīrīšanas un pirms atdzesēšanas. Uz daudziem liemeņiem tika konstatēts redzams fekālais, žults vai gužas satura radīts piesārņojums.

2. Mājputnu kautuves pārbaužu veikšanas veidu un tajās konstatēto apstrīd valsts iestādēs. Šajos apstākļos Tiesa ir lūgta interpretēt no Savienības tiesībām, kas attiecas uz mājputnu ražošanas nozari, izrietošo kautuvju pienākumu raksturu un saturu, jo īpaši to, kāda veida piesārņojums ir jānovērš kaušanas procesā un kādas pilnvaras Savienības tiesībās tiek piešķirtas veterinārajiem ierēdņiem, lai veiktu pārbaudes kaušanas procesā.

¹ Oriģinālvaloda – angļu.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

1. Regula (EK) Nr. 853/2004

3. Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 853/2004 (2004. gada 29. aprīlis), ar ko nosaka īpašus noteikumus attiecībā uz dzīvnieku izcelsmes pārtiku (turpmāk tekstā – “Regula Nr. 853/2004”)² 3. panta 1. punktā ir noteikts, ka “pārtikas aprītē iesaistītajiem tirgus dalībniekiem ir jānodrošina atbilstība attiecīgajiem II un III pielikuma noteikumiem”.

4. III pielikuma II sadaļā ir uzskaitītas konkrētas prasības attiecībā uz mājputnu un zaķveidīgo gaļu. Tās II nodaļā ir noteiktas prasības, kas jāievēro minētās ražošanas nozares kautuvēm:

“Pārtikas aprītē iesaistītajiem tirgus dalībniekiem ir jānodrošina, ka to kautuvju uzbūve, telpu izvietojums un iekārtas, kurās kauj mājputnus vai zaķveidīgos, atbilst šādām prasībām:

[..]

2. Lai novērstu gaļas piesārņošanu, kautuvē:

- a) ir jābūt pietiekamam skaitam telpu atbilstīgi kautuvē veicamajām darbībām;
- b) ir jābūt atsevišķai telpai iekšējo orgānu izņemšanai un turpmākai apstrādei [..];
- c) nodrošina šādu darbību veikšanas vietas vai laika nodalīšanu:
 - i) apdullināšana un asiņu notecināšana;
 - ii) noplūkušana vai dīrāšana un plaucēšana; un
 - iii) gaļas nosūtīšana;

[..]

- e) kautuves līnijas (ja tādas izmanto) ir veidotas tā, lai kaušanas procesā notiktu pastāvīga virzība uz priekšu un novērstu piesārņojuma izplatību dažādās kaušanas līnijas daļās. Ja tajās pašās telpās darbinā vairāk nekā vienu kaušanas līniju, šīm līnijām jābūt atbilstošā veidā nodalītām, lai novērstu piesārņojuma izplatību no vienas līnijas citā.

[..].”

5. III pielikuma II sadaļas IV nodaļā ir noteikta virkne prasību attiecībā uz kaušanas higiēnu, atbilstība kurām ir jānodrošina pārtikas aprītē iesaistītajiem tirgus dalībniekiem, kas vada kautuves, kurās kauj mājputnus:

“[..]

² OV 2004, L 139, 55. lpp.

5. Apdullināšana, asiņu notecināšana, ādas novilkšana vai noplūkšana, iekšējo orgānu izņemšana un cita dirāšana ir jāveic bez liekas kavēšanās un tā, lai novērstu gaļas piesārņošanu. Jo īpaši ir jāveic pasākumi, lai novērstu gremošanas trakta satura izlišanu iekšējo orgānu izņemšanas laikā.

[..]

7. Pēc pēckaušanas veterinārās ekspertīzes veikšanas:

a) daļas, kas nav derīgas lietošanai pārtikā, ir iespējami drīz jāizved no uzņēmuma tīrās daļas;

[..]

c) iekšējie orgāni vai to daļas, kas ir liemenī, izņemot nieres, ir iespējami drīz pilnībā jāizņem, ja vien kompetentā iestāde neļauj citādi.

8. Pēc ekspertīzes un iekšējo orgānu izņemšanas nokautie dzīvnieki ir iespējami drīz jāiztīra un jāatdzesē līdz ne vairāk kā 4 °C, ja vien gaļu nesadala, kamēr tā vēl ir silta.

9. Ja liemeņus dzesina iegremdējot, ir jāņem vērā šādi nosacījumi:

a) ir jāveic visi vajadzīgie piesardzības pasākumi, lai novērstu liemeņu piesārņošanu, ņemot vērā tādus parametrus kā liemeņa svars, ūdens temperatūra, ūdens plūsmas apjoms un virziens, kā arī atdzesēšanas laiks.

[..]”

2. Regula (EK) Nr. 854/2004

6. Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 854/2004 (2004. gada 29. aprīlis), ar ko paredz īpašus noteikumus par lietošanai pārtikā paredzētu dzīvnieku izcelsmes produktu oficiālās kontroles organizēšanu (turpmāk tekstā – “Regula Nr. 854/2004”)³ 8. apsvērumā ir teikts: “Oficiālās kontroles attiecībā uz gaļas ražošanu nepieciešamas, lai pārbaudītu, vai pārtikas aprītē iesaistītie tirgus dalībnieki atbilst higiēnas noteikumiem un ievēro kritērijus un mērķus, kas noteikti Kopienas tiesību aktos. Šīm oficiālajām kontrolēm jāietver pārtikas aprītē iesaistīto tirgus dalībnieku darbību un inspekciju, ieskaitot pārtikas aprītē iesaistīto tirgus dalībnieku kontroles, iekšējo pārbaūžu revīziju.”

7. Saskaņā ar 4. panta 3. punktu oficiālās kontroles ietver:

- a) labas higiēnas prakses un to procedūru revīzijas, kuru pamatā ir riska analīze un kritisko kontrolpunktu noteikšana (HACCP);
- b) oficiālās kontroles, kas minētas 5. līdz 8. pantā; un
- c) jebkādus konkrētus revīzijas uzdevumus, kas norādīti pielikumos”.

8. Saskaņā ar 5. pantu “dalībvalstis nodrošina, ka oficiālās kontroles attiecībā uz svaigu gaļu notiek saskaņā ar I pielikumu.

³ OV 2004, L 139, 206. lpp.

- 1) Valsts pilnvarotais veterinārārsts veic inspekciju kautuvēs, savvaļas dzīvnieku gaļas apstrādes uzņēmumos un gaļas sadalīšanas uzņēmumos, kas laiž tirgū svaigu gaļu, saskaņā ar vispārīgajām prasībām, kuras noteiktas I pielikuma I sadaļas II nodaļā, kā arī saskaņā ar īpašajām prasībām, kas noteiktas IV sadaļā, jo īpaši attiecībā uz:
 - a) pārtikas ķēdes informāciju;
 - b) pirmskaušanas apskati;
 - c) dzīvnieku labturību;
 - d) pēckaušanas veterināro ekspertīzi;
 - e) specifiskā riska materiālu un citiem dzīvnieku blakusproduktiem; un
 - f) laboratoriskajām pārbaudēm”.

9. I pielikuma I sadaļā ir noteikti valsts pilnvarotā veterinārārsta uzdevumi saigas gaļas ražošanas nozarē. Proti, tās I nodaļā ir paredzēti revīzijas uzdevumi un II nodaļā – inspekcijas uzdevumi.

10. I nodaļas 2. punkta b) apakšpunktā ir paredzēts, ka “papildus vispārējām prasībām, kas 4. panta 5. punktā noteiktas attiecībā uz to principu revīziju, kam pamatā ir HACCP, valsts pilnvarotajam veterinārārstam jāpārbauda, vai tirgus dalībnieka darbības cik iespējams garantē, ka gaļ[ā] [..] nav fekālā vai cita piesārņojuma”.

11. II nodaļas D daļā šādā redakcijā ir norādīts veids, kādā jāveic pēckaušanas veterinārās ekspertīzes:

“1. Liemeņiem un tiem pievienotajiem subproduktiem pēc nokaušanas nekavējoties jāveic pēckaušanas veterinārā ekspertīze. Jāapskata visas ārējās virsmas. Šādam nolūkam var būt nepieciešama minimāla liemeņa un subproduktu apstrāde vai īpašas tehniskas iekārtas. Īpaša uzmanība jāpievērš zoonožu un SEB A sarakstā un attiecīgā gadījumā SEB B sarakstā iekļauto slimību atklāšanai. Kaušanas līnijas ātrumam un ekspertīzi veicošo darbinieku skaitam jābūt tādam, lai varētu pienācīgi veikt ekspertīzi.

2. Papildu pārbaudes, piemēram, liemeņu daļu un subproduktu palpācija un iegriešana, kā arī laboratoriskās pārbaudes jāveic, kad vien tas tiek uzskatīts par nepieciešamu [..]

[..]

4. Ekspertīzes laikā jāveic piesardzības pasākumi, lai nodrošinātu, ka gaļas inficēšanās tādu darbību rezultātā, kā, piemēram, palpācija, izciršana vai iegriešana, ir minimāla.

[..]”

12. I pielikuma II sadaļas V nodaļā ir izklāstīti noteikumi, kas attiecas uz lēmumiem saistībā ar gaļu, kuri ir jāpieņem pēc kontrolēm. Proti, tās 1. punkta s) apakšpunktā ir noteikts, ka “gaļa jādeklarē kā nederīga pārtikai, ja tā uzrāda augsnes, fekālo vai citu piesārņojumu”.

13. I pielikuma IV sadaļas V nodaļas B daļa šādā redakcijā ir īpaši veltīta mājputnu pēckaušanas veterinārajai ekspertīzei:

“1. Visiem putniem jāveic pēckaušanas veterinārā ekspertīze saskaņā ar I un III sadaļu. Bez tam valsts pilnvarotajam veterinārārstam personīgi jāveic šādas pārbaudes:

- a) ik dienu jāpārbauda vēdera dobuma orgāni un ķermeņa dobumi reprezentatīvam putnu paraugam;
- b) jāveic no katras vienas izcelsmes putnu partijas ņemta tādu putnu daļu vai veselu putnu izlases parauga sīka veterinārā ekspertīze, kas pēc pēckaušanas veterinārās ekspertīzes deklarēti kā nederīgi pārtikai; un
- c) jāveic jebkādi turpmāki izmeklējumi, kas nepieciešami, ja ir iemesls aizdomām, ka attiecīgo putnu gaļa varētu būt nederīga pārtikai.”

3. Regula (EK) Nr. 882/2004

14. Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 882/2004 (2004. gada 29. aprīlis) par oficiālo kontroli, ko veic, lai nodrošinātu atbilstības pārbaudi saistībā ar dzīvnieku barības un pārtikas aprites tiesību aktiem un dzīvnieku veselības un dzīvnieku labturības noteikumiem (turpmāk tekstā – “Regula Nr. 882/2004”)⁴, 3. panta 3. punktā ir noteikts, ka: “oficiālo kontroli veic jebkurā no dzīvnieku barības vai pārtikas un dzīvnieku vai dzīvnieku izcelsmes produktu ražošanas, pārstrādes vai izplatīšanas posmiem”.

15. Saskaņā ar minētās regulas 10. panta 1. punktu “uz oficiālo kontroli attiecošos uzdevumus parasti veic, izmantojot atbilstīgas kontroles metodes un paņēmienus, piemēram, monitoringu, uzraudzību, pārbaudi, revīziju, inspekciju, paraugu ņemšanu un analīzi”.

4. Regula (EK) Nr. 852/2004

16. Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 852/2004 (2004. gada 29. aprīlis) par pārtikas produktu higiēnu (turpmāk tekstā – “Regula Nr. 852/2004”)⁵ 2. panta 1. punkta f) apakšpunktā “piesārņojums” ir definēts kā “apdraudējuma klātbūtne vai tā ieviešana”.

17. Minētās regulas 5. pants attiecas uz kopīgo riska analīzes un kritisko kontroles punktu plānu (HACCP):

“1. Pārtikas aprītē iesaistītie tirgus dalībnieki ievieš, īsteno un saglabā saskaņā ar HACCP principiem izveidotu pastāvīgu procedūru vai procedūras.

2. HACCP principi, kas minēti 1. punktā, ietver:

- a) tādu apdraudējumu noteikšanu, kas jāaizkavē, jānovērš vai jāsamazina līdz pieļaujamam līmenim;
- b) kritisko kontrolpunktu noteikšanu tajā posmā vai posmos, kur kontrole ir būtiska, lai aizkavētu vai novērstu apdraudējumu vai lai to samazinātu līdz pieļaujamam līmenim;

⁴ OV 2004, L 165, 1. lpp.

⁵ OV 2004, L 139, 1. lpp.

c) tādu kritisko robežu noteikšanu kritiskajos kontrolpunktos, kas, aizkavējot, novēršot vai samazinot noteiktos apdraudējumus, nošķir pieņemamus rezultātus no nepieņemamiem;

[..].”

5. Regula (EK) Nr. 178/2002

18. Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 178/2002 (2002. gada 28. janvāris), ar ko paredz pārtikas aprites tiesību aktu vispārīgus principus un prasības, izveido Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādi un paredz procedūras saistībā ar pārtikas nekaitīgumu (turpmāk tekstā – “Regula Nr. 178/2002” vai “Vispārējā pārtikas aprites regula”)⁶, 3. panta 14. punktā “apdraudējums” ir definēts kā “bioloģisks, ķīmisks vai fizisks aģents pārtikā vai barībā vai tāds pārtikas vai barības stāvoklis, kas potenciāli var izraisīt negatīvu ietekmi uz veselību”.

19. Minētās regulas 14. pantā ir noteiktas pārtikas nekaitīguma prasības:

“1. Pārtiku nelaiž tirgū, ja tā nav nekaitīga.

2. Uzskata, ka pārtika nav nekaitīga, ja domā, ka tā:

a) var kaitēt veselībai;

b) nav derīga lietošanai cilvēku uzturā.

3. Nosakot, vai pārtika nav nekaitīga, ņem vērā:

a) parastos apstākļus, kādos patērētājs lieto pārtiku, un apstākļus katrā ražošanas, pārstrādes un izplatīšanas posmā; un

b) informāciju, ko sniedz patērētājam, tostarp informāciju uz etiķetes vai citu patērētājam parasti pieejamu informāciju par to, kā izvairīties no īpašas negatīvas ietekmes uz veselību, ko izraisa kāds konkrēts pārtikas produkts vai konkrētas kategorijas pārtikas produkti.

4. Nosakot, vai pārtika var kaitēt veselībai, ņem vērā:

a) ne tikai minētās pārtikas iespējamo tūlītējo un/vai īstermiņa un/vai ilgtermiņa ietekmi uz tās personas veselību, kura to lieto uzturā, bet arī ietekmi uz nākamajām paaudzēm;

b) iespējamo kumulatīvo toksisko iedarbību;

c) konkrētas kategorijas patērētāju veselības jutīgumu, ja pārtika ir paredzēta minētajās kategorijas patērētājiem.

5. Nosakot, vai pārtika ir nederīga lietošanai cilvēku uzturā, ņem vērā, vai pārtika cilvēku uzturā atbilstīgi tās paredzētajai lietošanai nav lietojama piesārņojuma dēļ, ko radījis kāds svešķermenis vai kas cits, vai pūšanas, bojāšanās vai trūdēšanas dēļ.”

⁶ OV 2002, L 31, 1. lpp.

B. Valsts tiesības

1. Wet dieren (Likums par dzīvniekiem)

20. *Wet van 19 mei 2011, houdende een integraal kader voor regels over gehouden dieren en daaraan gerelateerde onderwerpen* (2011. gada 19. maija Likums, ar ko nosaka dzīvnieku turēšanas ietvarnoteikumus un ar to saistītos jautājumus, turpmāk tekstā – “Likums par dzīvniekiem”⁷) 6.2. panta 1. punktā ir noteikts: “Aizliegts pārkāpt ES regulu noteikumus, kas norādīti vispārējos administratīvos noteikumos vai ministrijas rīkojumā un skar jautājumus, kuriem piemērojams šis Likums.”

21. Saskaņā ar Likuma par dzīvniekiem 8.7. pantu *Minister van Economische Zaken* (ekonomikas ministrs) var piemērot administratīvo sodu ikvienam, kurš izdarījis pārkāpumu šī likuma 8.6. panta 1. punkta izpratnē.

2. Regeling dierlijke producten (Rīkojums par dzīvnieku izcelsmes produktiem)

22. *Regeling van de Minister van Economische Zaken van 7 december 2012, nr WJZ/12346914, houdende regels met betrekking tot dierlijke producten* (ekonomikas ministra 2012. gada 7. decembra Rīkojums Nr. WJZ/12346914 par noteikumiem attiecībā uz dzīvnieku izcelsmes produktiem) (turpmāk tekstā – “Rīkojums par dzīvnieku izcelsmes produktiem”)⁸ 2.4. panta 1. punktā ir noteikts:

“ES regulu noteikumi likuma 6.2. panta 1. punkta izpratnē ir:

[..]

d) Regulas (EK) Nr. 853/2004 3. pants un 4. panta 1. līdz 4. punkts, kā arī 5. pants un 7. panta 1. punkts.

[..].”

III. Fakti, tiesvedība valsts tiesā un uzdotie prejudiciālie jautājumi

23. *Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit* (Nīderlandes Pārtikas un patēriņa preču iestāde) (turpmāk tekstā – “NVWA”) 2015. gadā uzsāka lieljaudas mājputnu kautuvju kontroles, izmantojot potenciālo risku izvērtēšanas metodi. Šāda metode ietver vairāku paraugu ņemšanu no attiecīgajām kautuvēm katru dienu. Katrā kaušanas maiņā trīs reizes tiek pārbaudīti 50 liemeņi no kaušanas līnijas.

24. Prasītājas pamatlietā ir septiņi uzņēmumi, kas apsaimnieko mājputnu kautuves Nīderlandē. Kontrolēs, ko NVWA veica prasītāju telpās, tika konstatēti piesārņoti mājputnu liemeņi. Kontroles tika veiktas tā sauktās iekšējo orgānu izņemšanas līnijas beigās (apstrādes posms, kurā tiek izņemts kuņģa un zarnu trakts un guza) pirms atdzesēšanas. Tika pārbaudīta gan liemeņu ārpusē, gan iekšpusē, kā arī reizēm tika pārbaudīts zem taukaudiem. Tika atrasti trīs piesārņojuma veidi – fekālijas (sauktas arī par kūtmēsliem vai gremošanas trakta saturu), guzas saturs (labības graudi vai to apvalki) un žults.

⁷ *Stb.* 2011, Nr. 345.

⁸ *Stcrt.* 2012, Nr. 25949.

25. Pirmie divi pārkāpuma konstatējumi tika atrisināti pēc tam, kad prasītājām tika nosūtīti rakstveida brīdinājumi. Pēc trešā pārkāpuma konstatējuma prasītājām tika piemēroti korektīvi pasākumi, pieprasot tām pielāgot savu HACCP procedūru. Ar 2015. gada 27. novembra, 11. decembra un 18. decembra lēmumiem prasītājām tika piemēroti arī naudas sodi 2500 EUR apmērā.

26. Prasītājas pārsūdzēja šos lēmumus *Staatssecretaris van Economische Zaken* (ekonomikas lietu valsts sekretārs) (turpmāk tekstā – “atbildētājs”). Atbildētājs ar 2016. gada 29. aprīļa, 2. maija un 3. maija lēmumiem (turpmāk tekstā – “apstrīdētie lēmumi”) noraidīja prasītāju sūdzības kā nepamatotas.

27. Prasītājas par apstrīdētajiem lēmumiem ir cēlušas prasību *Rechtbank Rotterdam* (Roterdamas tiesa, Nīderlande). Prasītājas jo īpaši apstrīd to, ka piemērotie naudas sodi attiecas uz piesārņojumu, kas atklājies tā sauktajā “gatavošanai sagatavoto” produktu līnijā. Proti, šajā posmā būtu pārāk “agri” pārbaudīt, vai uz liemeņiem ir piesārņojuma pēdas, un ja tādas tiek atklātas, uzlikt sodu. Turklāt prasītājas apstrīd faktu, ka piesārņojums, iespējams, būtu varējis būt no fekālijām, guzas satura un žults. Tās apšaubā arī veidu, kādā tika veiktas kontroles.

28. Šādos faktiskajos un tiesiskajos apstākļos *Rechtbank Rotterdam* (Roterdamas tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus jautājumus prejudiciāla nolēmuma sniegšanai:

- “1) Vai Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 853/2004 (2004. gada 29. aprīlis), ar ko nosaka īpašus higiēnas noteikumus attiecībā uz dzīvnieku izcelsmes pārtiku (OV 2004, L 139), III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka mājputna liemenis pēc iekšējo orgānu izņemšanas un tīrīšanas vairs nedrīkst būt ar jebkādu redzamu piesārņojumu?
- 2) Vai [Regulas Nr. 853/2004] III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punkts attiecas uz fekālo, žults un guzas satura radīto piesārņojumu?
- 3) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, vai [Regulas Nr. 853/2004] III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 8. punkts šajā gadījumā ir jāinterpretē tādējādi, ka tīrīšanai jānotiek uzreiz pēc iekšējo orgānu izņemšanas, vai arī saskaņā ar šo noteikumu redzamu piesārņojumu var likvidēt vēl arī atdzesēšanas, sadalīšanas vai iepakojšanas procesa laikā?
- 4) Vai kompetentajai iestādei saskaņā ar [Regulas Nr. 854/2004] I pielikuma I sadaļas II nodaļas D daļas 1. punktu ir atļauts kontroles ietvaros no kaušanas līnijas noņemt liemeņus un veikt to piesārņojuma pārbaudes no ārpuses un iekšpuses, kā arī zem taukaudiem?
- 5) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noliedzoša un tādējādi uz mājputna liemeņa var palikt redzams piesārņojums, kā šādā gadījumā ir jāinterpretē [Regulas Nr. 853/2004] III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punkts? Kādā veidā šādā gadījumā tiek panākts regulas mērķis, proti, nodrošināt augstu sabiedrības veselības aizsardzības līmeni?”

29. Rakstveida apsvērumus iesniedza prasītājas, Dānijas, Vācijas, Nīderlandes un Somijas valdības un Eiropas Komisija. Tiesas sēde, kuras laikā prasītājas, Dānijas un Nīderlandes valdības un Komisija sniedza mutvārdu apsvērumus, notika 2018. gada 4. oktobrī.

IV. Vērtējums

30. Iesniedzējtiesas piecu uzdoto prejudiciālo jautājumu pamatā pēc būtības ir trīs temati. Pirmais attiecas uz to, kā interpretēt piesārņojuma jēdzienu, uz ko attiecas Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma, II sadaļas IV nodaļas 5. punkts (turpmāk tekstā – “5. punkts”) (otrais un piektais prejudiciālais jautājums un daļēji pirmais prejudiciālais jautājums). Otrais temats attiecas uz pienākumu, kas mājputnu kautuvēm noteikti ar tā paša pielikuma 5. un arī 8. punktu (turpmāk tekstā – “8. punkts”),

būtību un saturu un konkrēto kaušanas procesa posmu, kurā šie pienākumi ir jāizpilda (trešais prejudiciālais jautājums un daļēji pirmais prejudiciālais jautājums). Trešais temats attiecas uz oficiālu kontroli, ar kuras palīdzību var novērtēt šo dažādo pienākumu izpildi (ceturtais prejudiciālais jautājums un daļēji pirmais prejudiciālais jautājums).

31. Šajos secinājumos es vēlētos pievērsties iesniedzējtiesas uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem saistībā ar tajos izvirzītajiem konkrētajiem tematiem: (A) uz ko tieši šajā procesā ir jāattiecas iestāžu veiktajām pārbaudēm, (B) kurā brīdī procesa ietvaros šādas pārbaudes būtu jāveic un (C) kam šādas pārbaudes ir jāveic, un uz kāda juridiska pamata tas būtu darāms. Šādā veidā izvērtējot galvenos jautājumus, kas radušies šajā lietā, es uzskatu, ka atbilde uz iesniedzējtiesas uzdotajiem konkrētajiem prejudiciālajiem jautājumiem kļūs samērā skaidra (D).

A. Kas ir “piesārņojums”?

32. Saskaņā ar 5. punktu “apdullināšana, asiņu notecināšana, ādas novilkšana vai noplūkšana, iekšējo orgānu izņemšana un cita dīrāšana ir jāveic bez liekas kavēšanās un tā, lai novērstu gaļas piesārņošanu. Jo īpaši ir jāveic pasākumi, lai novērstu gremošanas trakta satura izlīšanu iekšējo orgānu izņemšanas laikā”⁹.

33. Saskaņā ar 8. punktu “pēc ekspertīzes un iekšējo orgānu izņemšanas nokautie dzīvnieki ir iespējami drīz jāiztīra un jāatdzesē līdz ne vairāk kā 4 °C, ja vien gaļu nesadala, kamēr tā vēl ir silta”.

34. Šajā apakšiedaļā es vispirms aplūkošu jautājumu, vai 5. un 8. punkts attiecas tikai uz *redzamo* piesārņojumu, jo iesniedzējtiesa ir formulējusi savus prejudiciālos jautājumus tikai attiecībā uz šo konkrēto piesārņojuma veidu (1). Pēc tam es pārbaudīšu 5. punktā minētos piesārņojuma avotus, jo īpaši, vai piesārņojums var būt saistīts ar fekālijām, žulti un gužas saturu (2).

1. Redzamais un neredzamais piesārņojums

35. Iesniedzējtiesa ir formulējusi savus prejudiciālos jautājumus un it īpaši pirmo prejudiciālo jautājumu, aprobežojoties tikai ar “redzamo piesārņojumu”. Es saprotu, ka šis konkrētais un diezgan šaurais skatījums izriet no lietas faktiskajiem apstākļiem pamatlietā. Šī lieta patiešām attiecas tikai uz apgalvoto mājputnu liemeņu *redzamo* piesārņojumu.

36. Tomēr, tā kā tiek lūgta Savienības tiesību jēdziena, proti, “piesārņojuma” vispārināta interpretācija, ir nepieciešams sākotnējs precizējums.

37. Manuprāt, interpretējot Regulu Nr. 853/2004, kas tiek piemērota attiecībā uz mājputniem, nav pamata izcelt tikai redzamo piesārņojumu. Kā tiesas sēdē atzina visi tās dalībnieki, 5. punkts un pēc loģikas arī 8. punkts attiecas gan uz redzamo, *gan* neredzamo piesārņojumu. Tas izriet no to teksta, konteksta un mērķa.

38. Pirmkārt, attiecībā uz 5. un 8. punkta formulējumu jānorāda, ka nevienā no šīm divām normām, ko minējusi iesniedzējtiesa, to piemērošanas joma nav attiecināta vienīgi uz redzamo piesārņojumu. 8. punktā šis jēdziens nav nepārprotami minēts. 5. punkts attiecas uz piesārņojumu vispār, nenošķirot redzamo un neredzamo piesārņojumu.

⁹ Mans izcēlums.

39. Otrkārt, sistemātiski raugoties, šķiet, ka Regulā Nr. 853/2004 “redzamais piesārņojums” ir skaidri minēts tikai vienreiz, konkrēti attiecībā uz mājas nagaņiem¹⁰. Šķiet, ja Savienības likumdevējs būtu vēlējis šo jēdzienu lietot šauri, tad gadījumā, kad šāda nošķiršana būtu bijusi acīmredzami nepieciešama, tas būtu varējis to darīt skaidri. Savukārt attiecībā uz mājputniem šādu ierobežojumu nav.

40. Treškārt, šādu interpretāciju pamato 5. un 8. punkta sistēmiska interpretēšana ne tikai Regulas Nr. 853/2004 ietvaros, bet arī ārpus tās, citos tiesību aktos. Vairākas citas šīs pēdējās minētās regulas normas patiešām attiecas uz mājputnu kautuvju pienākumu novērst piesārņojumu, nepievienojot nekādu skaidrojumu par to, kāda veida piesārņojumu. Piemēram, lai novērstu *piesārņojumu* vai savstarpēju piesārņošanu, kautuvēm ir jānodrošina kaušanas procedūras posmos veicamo darbību nodalīšana vietas un laika ziņā¹¹. Ir jāveic visi vajadzīgie piesardzības pasākumi, lai novērstu liemeņu piesārņošanu, ja liemeņus dzesē iegremdējot¹². Turklāt papildus Regulai Nr. 853/2004, kas attiecas tieši uz dzīvnieku izcelsmes pārtiku, Regulas Nr. 852/2004 – par pārtikas produktu higiēnu vispār – 2. panta 1. punkta f) apakšpunktā ir sniegta jēdziena “piesārņojums” plaša definīcija, proti, “apdraudējuma klātbūtne vai tā ieviešana”¹³. Pats “apdraudējums” ir plaši definēts Regulas Nr. 178/2002, ar ko paredz pārtikas aprites tiesību aktu vispārīgos principus, 3. panta 14. punktā kā “bioloģisks, ķīmiskais vai fiziskais aģents pārtikā vai barībā vai tāds pārtikas vai barības stāvoklis, kas potenciāli var izraisīt negatīvu ietekmi uz veselību”.

41. Ceturtkārt un visbeidzot, Regulas Nr. 853/2004 vispārējais mērķis turklāt liek domāt, ka šajā jēdzienā ietilpst visa veida piesārņojums – gan redzamais, gan neredzamais. Saskaņā ar regulas 9. apsvērumu tās mērķis ir nodrošināt augstu patērētāju aizsardzības līmeni pārtikas drošības jomā. Taču būtu grūti apgalvot, ka šāds augsts standarts tiktu sasniegts, ņemot vērā tikai redzamo piesārņojumu. Varbūt vēl vairāk tas attiecas uz mājputniem, kuriem, kā to norāda prasītājas, piesārņojums galvenokārt ir uz ādas, kājām un apspalvojuma un tiešām var būt neredzams.

42. Tādējādi, manuprāt, 5. punktā ietvertais pienākums nepieļaut gaļas piesārņošanu attiecas gan uz redzamo, gan neredzamo piesārņojumu.

2. Fekālijas, žults un gužas saturs

43. Iesniedzējtiesas otrais prejudiciālais jautājums attiecas uz trim potenciālajiem (redzamā) piesārņojuma avotiem, no kuriem kautuvēm būtu jāizvairās. Vai uz fekālijām, žulti un gužas saturu attiecas 5. punkta darbības joma, lasot šo punktu kopā ar 8. punktu?

44. Prasītājas uzskata, ka atbilde ir noliedzīga. Proti, *žulti* nevar uzskatīt par piesārņojumu, jo no mikrobioloģiskā viedokļa tā ir sterila. *Gužas saturu* nevar klasificēt kā piesārņojumu, jo tas nav daļa no kuņģa un zarnu satura un tādējādi uz to 5. punkts neattiecas.

45. Nīderlandes valdība, tāpat kā Dānijas, Vācijas un Somijas valdības un Komisija uzskata, ka gan fekālijas, gan žults, gan gužas saturs var radīt piesārņojumu, jo tie ir daļa no “gremošanas trakta”, kas ir jēdziens, kuru izmanto lielākajā daļā 5. punkta valodu redakciju, bet ne holandiešu valodas redakcijā.

46. Es tam piekrītu. Fekālijas, žulti un gužas saturu uz liemeņa var uzskatīt par piesārņojumu Regulas Nr. 853/2004 un jo īpaši tās 5. punkta izpratnē.

¹⁰ Saskaņā ar Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma I sadaļas IV nodaļas 10. punktu “liemeņi nedrīkst būt ar redzamu kūtsmēslu piesārņojumu. Redzams piesārņojums ir nekavējoties jālikvidē, to nogriežot vai citiem līdzekļiem ar tādu pašu iedarbību”.

¹¹ Skat. Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas II nodaļas 2. punktu un III pielikuma, II sadaļas IV nodaļas 3. punktu.

¹² Skat. Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 9. punktu.

¹³ Regulas Nr. 853/2004 1. panta 1. punktā ir noteikts, ka šajā regulā paredzētie īpašie noteikumi papildina Regulas Nr. 852/2004 noteikumus.

47. Pirmkārt, 5. punktā nav sniegta skaidra definīcija par to, kādi var būt piesārņojuma avoti. Taču tajā ietvertās tiesību normas struktūra ļauj uzskatīt, ka starp gremošanas trakta satura izlīšanu iekšējo orgānu izņemšanas laikā un gaļas piesārņošanu pastāv savstarpēja saistība. Patiešām, lai gan 5. punkta pirmajā teikumā ir vispārīga prasība veikt dažādus pasākumus kaušanas procesa “gatavošanai sagatavoto” produktu posmā tā, lai izvairītos no gaļas piesārņošanas, otrajā teikumā ir konkrēti noteikts, ka ir jāveic pasākumi, “lai novērstu gremošanas trakta satura izlīšanu iekšējo orgānu izņemšanas laikā”. Tādējādi ir diezgan skaidrs, ka gremošanas trakta saturs ir uztverts kā (gaļas) piesārņojuma avots, kas izskaidro prasību izvairīties no tā satura izlīšanas.

48. Otrkārt, attiecībā uz konkrēto jēdzienu “gremošanas trakta saturs” iesniedzējtiesa tāpat kā citi tiesvedības dalībnieki Tiesā norādīja, ka 5. punkta otrā teikuma dažādu valodu versijas ir atšķirīgas. Holandiešu un vācu valodas versijas ir tvērumā šķietami šaurākas, jo tās attiecas tikai uz kuņģa un zarnu saturu¹⁴, savukārt lielākajā daļā citu valodu versiju ir minēts gremošanas trakta saturs plašākā nozīmē¹⁵.

49. Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru šajā jautājumā, ja atšķiras dažādu valodu versijas, nepieciešamība vienveidīgi interpretēt Savienības tiesības nepieļauj, ka normas teksts tiek aplūkots atsevišķi. Tāpēc būtu jāizmanto attiecīgo tiesību normu vispārējā struktūra un mērķi, it īpaši ņemot vērā esošās redakcijas visās oficiālajās valodās¹⁶.

50. Saskaņā ar vienkāršu loģiku, ņemot vērā veidu, kādā tiek veikts kaušanas process, manuprāt, būtu diezgan dīvaini, ja, paredzot aizliegumu attiecībā uz to, kas nedrīkst izlīst uz liemeņiem, Savienības likumdevējs būtu vēlējis dažādi attiekties pret saturu, kas ir tikko nedalītā veidā izņemts no mājputna liemeņa. Tādējādi, manuprāt, 5. punkts būtu jāinterpretē tā, ka saskaņā ar to kautuvmē ir pienākums veikt pasākumus, lai novērstu “gremošanas trakta satura” izlīšanu uz liemeņiem iekšējo orgānu izņemšanas laikā. Ja šo plašo jēdzienu interpretē gramatiski, tas ietver ne tikai visus orgānus, bet arī visu to orgānu saturu, kas veido gremošanas sistēmu no mutes līdz anālajai atverei. Tādējādi 5. punkts noteikti attiecas uz aknām (un žulti), zarnām (un fekālijām), guzu (un tās saturu).

51. Treškārt un kā jau minēts iepriekš¹⁷, Savienības likumdevējs ir vēlējis vicināt augsta limeņa pārtikas nekaitīguma sasniegšanu, saglabājot plašu piesārņojuma jēdzienu, kurš ietver jebkādu bioloģisku, ķīmisku vai fizisku aģentu pārtikā vai barībā vai tādu pārtikas vai barības stāvokli, kas potenciāli var negatīvi ietekmēt veselību. Šajā nozīmē trīs iepriekšminētie iespējamie piesārņojuma avoti, tostarp žults, var saturēt baktērijas, kā to apgalvo Nīderlandes valdība.

52. Ceturtkārt un visbeidzot, iespējams, atbilstoši veselajam saprātam, pieņemot, ka no šīs tiesību jomas tas vēl nav pazudis, man ir jāpiekrit Dānijas valdībai, ka piesārņojuma jēdzienu diez vai var ierobežot līdz faktam, ka pārtikas produkts ir kaitīgs veselībai. Jēdziens “pārtikas piesārņojums” ietver arī situāciju, kad gaļa vienkārši ir nederīga lietošanai pārtikā¹⁸, pat ja šādas lietošanas rezultātā var nerasties tūlītēja saindēšanās ar pārtiku vai jebkādi citi tieši kaitējumi veselībai. Tādējādi, pat ja

14 Attiecīgi “*inhoud van maag and darmen*” un “*Magen- und Darminhalt*”.

15 Vēl bez angļu valodas, skat., piemēram, čehu valodā (“*obsahu trávicího ústrojí*”), franču valodā (“*contenu du tractus digestif*”), itāļu valodā (“*contenuto del tubo digerente*”) vai spāņu valodā (“*contenido del tubo digestivo*”).

16 Skat., piemēram, spriedumus 2006. gada 7. septembris, *Nowaco Germany* (C-353/04, EU:C:2006:522, 41. punkts); 2013. gada 3. oktobris, *Confédération paysanne* (C-298/12, EU:C:2013:630, 22. punkts), un 2015. gada 23. decembris, *Firma Theodor Pfister* (C-58/15, nav publicēts, EU:C:2015:849, 25. punkts).

17 Skat. 41. punktu iepriekš.

18 Minētais priekšlikums varētu rast sistēmisku atbalstu Regulas Nr. 178/2002 14. panta 2. punktā, atbilstoši kuram uzskata, ka pārtika nav nekaitīga, ja tā var kaitēt veselībai *vai* nav derīga lietošanai cilvēku uzturā. Šajā pēdējā aspektā ir jānorāda, ka gaļa jādeklarē kā nederīga pārtikai, ja tā uzrāda augsnes, *fekālo, vai citu* piesārņojumu (Regulas Nr. 854/2004, I pielikums, II sadaļa, V nodaļa, 1. punkta s) apakšpunkts. Mans izcēlums.).

liemenis, uz kura ir fekālijas, žults vai gužas saturs, izrādās tiešā veidā nekaitīgs veselībai mikrobioloģiskajā limenī, kā to apgalvo prasītājas, vēl aizvien var diezgan droši pieņemt, ka, varbūt pat neņemot vērā ļoti savādo garšu, ko sajūt īpaši gardēži, šāda gaļa varētu būt nederīga lietošanai (parastai) pārtikai.

53. Rezumējot – Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas attiecas uz fekālo, žults un gužas satura radīto piesārņojumu.

B. Kāda veida pienākumi un kurā kaušanas procesa posmā?

54. Uzdotot savu pirmo prejudiciālo jautājumu, iesniedzējtiesa jautā par to pienākumu būtību un saturu, kas mājputnu kautuvēm ar Regulu Nr. 853/2004 ir uzlikti attiecībā uz (redzamu) piesārņojumu. Vai 5. un 8. punktā ir noteikta prasība, ka uz mājputna liemeņa pēc iekšējo orgānu izņemšanas un tīrīšanas vairs vispār nedrīkst būt nekāda (redzama) piesārņojuma? Ja uz pirmo prejudiciālo jautājumu tiek sniegta apstiprinoša atbilde, iesniedzējtiesa, uzdotot trešo prejudiciālo jautājumu, būtībā vēlas noskaidrot, *kad* kaušanas procesa laikā ir jāveic tīrīšana. Proti, vai tai ir jānotiek tūlīt pēc iekšējo orgānu izņemšanas vai arī tā var notikt vēlākā posmā, varbūt pat dzesēšanas, sadalīšanas vai iepakšanas laikā?

55. Šie jautājumi aicina Tiesu izvērtēt divus cieši saistītus punktus. Pirmkārt, kāda veida pienākumi ir uzlikti mājputnu kautuvēm attiecībā uz piesārņojumu un vai šo pienākumu raksturs kaušanas procesā mainās? Otrkārt, kad būtu jānotiek konkrētajai 8. punktā paredzētajai tīrīšanas darbībai?

56. Šajā sadaļā es 1) paskaidrošu, kāpēc pienākuma darbības joma un raksturs atšķiras atkarībā no kaušanas procesa posma un 2) kāpēc tīrīšana, kas paredzēta 8. punktā, ir jāveic *pēc* pēckaušanas veterinārās ekspertīzes un iekšējo orgānu izņemšanas, bet *pirms* dzesēšanas.

1. Kāda veida pienākums(-i)?

57. Prasītājas uzskata, ka uz mājputnu kautuvēm ir attiecināms “pienākums veikt pasākumus” (pielikt visas pūles) visā kaušanas procesā. Tā kā iekšējo orgānu izņemšanas laikā gremošanas trakta satura izlīšanas pilnīga novēršana nav iespējama, kautuvēm ir pienākums darīt visu iespējamo, lai novērstu gaļas piesārņošanu. Šāds pienākums attiecas arī uz iekšējo orgānu izņemšanas vai tīrīšanas posmu. Tādējādi, pamatojoties uz 5. vai 8. punktu, nevar sagaidīt, ka izlīšana nenotiks un ka liemeņi pagatavošanai sagatavoto produktu līnijas beigās pirms atdzesēšanas būs pilnīgi tīri, kāds ir arī iesniedzējtiesas viedoklis. 8. punktā nav paredzēts nekāds konkrēts rezultāts (piemēram, “nav redzama piesārņojuma”) pēc tīrīšanas. Prasītājas apgalvo, ka redzamas piesārņojuma pēdas var likvidēt vēlākā posmā, sadalīšanas vai iepakšanas laikā, jo šajā ziņā tām nevar uzlikt stingru pienākumu pēc iekšējo orgānu izņemšanas un tīrīšanas un pirms atdzesēšanas sasniegt noteiktu rezultātu (“nulles tolerances norma”). Tās uzskata, ka no tehniskā viedokļa būtu neiespējami izpildīt tik augstu standartu, ņemot vērā kaušanas līnijas darbības ātrumu mehāniskā procesā. Turklāt prasībai par to, ka redzamais piesārņojums ir jālikvidē pēc iekšējo orgānu izņemšanas un pirms atdzesēšanas, nav nekāda zinātniska pamata, jo piesārņošana parasti var notikt agrāk, kad mājputni tiek noplūksti.

58. Ar dažām nelielām variācijām citi tiesvedības dalībnieki Tiesā pamatā nodala kautuvju pienākumus iekšējo orgānu izņemšanas posmā un pienākumus tīrīšanas posmā. No vienas puses, iekšējo orgānu izņemšana ir jāveic rūpīgi, lai izvairītos no piesārņojuma. No otras puses, pēc iekšējo orgānu izņemšanas un pirms atdzesēšanas, pabeidzot tīrīšanu, liemeņiem ir jābūt tīriem un brīviem no piesārņojuma, jo tīrīšanas mērķis ir novērst jebkādu redzamo atlikušo piesārņojumu.

59. Es lielā mērā piekritu pēdējam minētajam viedoklim.

60. 5. un 8. punktā ietverti divi atsevišķi, tomēr savstarpēji papildinoši pienākumi, kas attiecas uz kaušanas procesa dažādiem posmiem. Līdz pat brīdim, kad ir noslēdzies iekšējo orgānu izņemšanas posms, pastāv pienākums nodrošināt pienācīgu rūpību – kaušanas līnijas ir jāuzstāda un jāizmanto tādā veidā, lai sasniegtu mērķi novērst piesārņojumu, ciktāl tas tehniski ir iespējams (5. punkts). Pēc iekšējo orgānu izņemšanas, pēckaušanas veterinārās ekspertīzes un tīrīšanas kautuvēs ir jānodrošina, ka liemeņi ir brīvi no piesārņojuma (8. punkts).

61. Pirmkārt, no 5. punkta formulējuma izriet, ka mājputnu kautuvēs jāveic visi atbilstīgie un savlaicīgie pasākumi, lai nepieļautu gaļas piesārņošanu katrā kaušanas procesa darbības posmā, proti, apdullināšanas, asiņu notecināšanas, dīrāšanas, noplūkšanas, iekšējo orgānu izņemšanas vai citā apstrādes posmā. Proti, kautuvēm ir jādara viss iespējamais, lai nodrošinātu, ka iekšējo orgānu izņemšana netiktu veikta tādā veidā, ka gremošanas trakta saturs izlīst uz liemeņa, kas, kā norādīts iepriekš¹⁹, varētu būt piesārņojuma avots.

62. Otrkārt, 5. punkta sistēmiska interpretācija parāda, ka Savienības likumdevējs nav paredzējis, ka iekšējo orgānu izņemšanai, kas ir viens kaušanas procesa posms, vienmēr būtu jānotiek tīri un nekad nebūtu jārada piesārņojums. Tas būtu ne tikai nesaprātīgi, bet arī padarītu pēckaušanas veterināro ekspertīzi par zināmā mērā lieku. Kā patiešām izriet no 6. un 7. punkta, kas kā loģisks turpinājums seko 5. punktam, tās liemeņa daļas, kuras pēc pēckaušanas veterinārās ekspertīzes atzītas par nederīgām lietošanai pārtikai, ir iespējami drīz jāizved no uzņēmuma tīrās zonas un liemenī palikušie iekšējie orgāni ir pilnībā jāizņem, cik drīz vien iespējams. Šīs normas skaidri norāda, ka kautuves nākamajā posmā var nekavējoties risināt un novērst problēmas, kas var būt radušās iekšējo orgānu izņemšanas laikā. Vai nu šo posmu kaut kādā veidā pabeidz, vai arī ir jāizņem viss liemenis.

63. Attiecībā uz pēdējo iespēju ir jānorāda, ka gaļa, kas uzrāda augsnes, fekālo vai citu piesārņojumu, ir jādeklarē kā nederīga pārtikai²⁰. Tomēr, manuprāt, Dānijas valdība Tiesas sēdē pamatoti apgalvoja, ka šāda veida lielāka piesārņojuma gadījumā šis pienākums ir interpretējams sašaurināti. Ja piesārņojums ir neliels, liemenis pirms atdzesēšanas ir pienācīgi jānotīra. Ja tas nav noticis vai to nevar veikt, tad gaļu galā ir jādeklarē kā nederīga pārtikai.

64. Treškārt, vairākās citās normās dažādos attiecīgajos Savienības tiesību aktos ir apliecināts, ka pienākums novērst piesārņojumu iekšējo orgānu izņemšanas posmā ir “visu pūļu” vai “pienācīgas rūpības” pienākums. Kaušanas process ir jāizstrādā tādā veidā, lai gaļas piesārņojums tiktu novērsts, cik vien tas tehniski ir iespējams. Piemēram, ir jāveic dzīvnieku fiziska nošķiršana kaušanas procesa ķēdes dažādās telpās un laikos, lai novērstu savstarpēju piesārņošanu²¹. Kautuvju saskaņā ar HACCP īstenotajām procedūrām ir jāaizkavē, jānovērš vai vismaz jāsamazina apdraudējums līdz pieļaujamam līmenim²². Tāpat, ciešā saistībā ar jautājumu par *redzamu* piesārņojumu, Regulas Nr. 854/2004 I pielikuma I sadaļas I nodaļas 2. punkta b) apakšpunktā ir noteikts, ka valsts pilnvarotajam veterinārārstam jāpārbauda, vai tirgus dalībnieka *darbības ciklā iespējams* garantē, ka gaļā nav fekālā vai cita piesārņojuma.

65. Kopumā un kā tiesvedībā Tiesā vienprātīgi vienojās visi tās dalībnieki, šķiet, ka 5. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā ir noteikts, ka kautuvēm ir jādarbina kaušanas līnijas, jo īpaši iekšējo orgānu izņemšanas posmā, tādā veidā, lai izvairītos no piesārņojuma, cik vien tas *tehniski ir iespējams*.

¹⁹ Iepriekš, šo secinājumu 46.–53. punkts.

²⁰ Skat. Regulas Nr. 854/2004 I pielikuma II sadaļas V nodaļas 1. punkta s) apakšpunktu.

²¹ Skat. Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas II nodaļas 2. punktu un III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 3. punktu.

²² Skat. Regulas Nr. 852/2004 5. pantu.

66. Skaidrības labad un tā kā prasītājas izvirzīja vairākus argumentus attiecībā uz kaušanas procesa specifiku, es vēlos pievienot vēl vienu punktu. Manuprāt, “tehniskā neiespējamība” ir kategorija, kas atšķiras no kategorijas “tehniski iespējami, tikai dārgi”. Nepieciešamība veikt iespējamus pārveidojums ražošanas procesā un/vai papildu izmaksu rašanās kautuvju vadītājiem, tādējādi padarot šo procesu mazāk ienesīgu (piemēram, ja attiecīgi tiktu samazināts pašreizējais cāļu skaits, kas ir aptuveni 10 000 cāļu, kurus stundā apstrādā kaušanas līnijā, lai vairāk laika varētu veltīt tīrīšanai), nepārprotami attiecas uz pēdējo minēto kategoriju.

67. No otras puses, 8. punktā noteiktais pienākums attiecas uz citu (sekojošu) posmu kaušanas procesā, proti, pagatavošanai sagatavota produkta sagatavošanas ķēdes nobeigumu. Tam ir arī citāds raksturs. 8. punktā ir noteikts papildu un stingrāks pienākums kautuvēm attiecībā uz procesa vēlāku posmu, kad gaļai jau ir paredzēts būt gatavai ēšanai. Tajā brīdī kautuvei ir jānodrošina, ka gaļa šajā pēdējā posmā ir brīva no piesārņojuma.

68. Es atzīstu, ka 8. punktā nav skaidras atsauces uz piesārņojumu. Tajā ir minēta tikai prasība pēc iekšējo orgānu izņemšanas un ekspertīzes gaļu attīrīt un atvēsināt. Tomēr es piekritu Nīderlandes valdībai, ka tīrīšanas mērķis šajā posmā ir likvidēt jebkādu nepārprotami redzamu atlikušo piesārņojumu. Turklāt – kā, manuprāt, pareizi un pamatoti norādīja Dānijas valdība²³ – liela piesārņojuma daudzuma dēļ pēckaušanas veterinārajā ekspertīzē gaļa būtu jāatzīst par nederīgu lietošanai pārtikā, taču neliels piesārņojums varētu tikt pieļauts, bet tādā gadījumā tas būtu rūpīgi jānotīra, lai gaļa būtu derīga lietošanai pārtikā.

69. Tādējādi no 5. un 8. punkta kopīga lasījuma izriet, ka, pirmkārt, līdz pēckaušanas veterinārajai ekspertīzei kaušanas procesi būtu jāveic tā, lai pēc iespējas novērstu jebkādu piesārņojumu. Otrkārt un jebkurā gadījumā, nokautajiem mājputniem pēc tīrīšanas ir jābūt brīviem no piesārņojuma.

2. Kad ir jāveic tīrīšana?

70. Ieinteresētajām personām ir divi atšķirīgi viedokļi par precīzu laiku, kad kaušanas procesa laikā būtu jānotiek 8. punktā minētajai tīrīšanai.

71. Prasītājas uzskata, ka tas, ka 8. punktā vispirms ir minēta tīrīšana un pēc tam atdzesēšana, nenozīmē, ka tīrīšana ir jāpabeidz pirms atdzesēšanas. No šīs normas izriet vienīgi tas, ka tīrīšana ir jāuzsāk pirms atdzesēšanas. Turpretim Nīderlandes valdība un citi tiesvedības dalībnieki pieturas pie viedokļa, ka tīrīšanai būtu jānotiek (un jātiek pabeigta) *pirms atdzesēšanas*, jo tas ir beidzamais laiks, kad kaušanas procesā gaļu iespējams notīrīt. Būtu pārāk vēlu tīrīšanu veikt sadalīšanas vai atkaulošanas posmā, turklāt tas ir reglamentēts nevis III pielikuma II sadaļas IV nodaļā, bet gan V nodaļā.

72. Manuprāt, ir diezgan skaidrs, ka 8. punktā paredzētajai tīrīšanai būtu jānotiek un jātiek pabeigta pirms atdzesēšanas.

73. Es piekritu, ka, lasot burtiski, 8. punkts ir mazliet neskaidrs. Ir noteikts, ka “pēc ekspertīzes un iekšējo orgānu izņemšanas nokautie dzīvnieki ir iespējami drīz jāiztīra un jāatdzesē līdz ne vairāk kā 4 °C, ja vien gaļu nesadala, kamēr tā vēl ir silta”. Aprakstīto darbību secība varētu norādīt uz to, ka ekspertīze notiek pirms (un nevis pēc) iekšējo orgānu izņemšanas un ka nokautie dzīvnieki patiešām ir jāattīra *un* jāatdzesē. Ja koncentrējas uz saikli “un”, burtiski lasot, varētu secināt, ka abas šīs darbības varētu notikt vienlaikus.

74. Taču gan struktūra, gan loģika nepārprotami ir pretrunā tādai tiesību normas izpratnei.

²³ Iepriekš, 63. punkts.

75. Pirmkārt, Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas atsevišķo punktu secība un struktūra skaidri norāda, ka vispirms tiek veikta mājputnu pirmskaušanas apskate, tad tie tiek nokauti (izejot visus 5. punktā norādītos posmus) un pēc tam tiem tiek veikta pēckaušanas veterinārā ekspertīze (6. punkts). Tādējādi, ņemot vērā *divu veidu pārbaudes*, kas ir jāveic, skaidrā hronoloģiskā secība nešķiet pilnīgi aplama. Tīrīšanai jānotiek pēc (pēckaušanas) veterinārās ekspertīzes un pirms atdzesēšanas.

76. Otrkārt, šādu 8. punkta interpretāciju apstiprina arī tas, ka tīrīšana jāveic ar ūdeni, proti, likvidējot jebkādu (redzamu) piesārņojumu. Neraugoties uz prasītāju apgalvojumiem par visu kaušanas procesā veikto tīrīšanas darbību līdzvērtīgumu, 8. punktā minētais tīrīšanas posms ir izšķirošs pēc būtības, jo, kā norādīts šo secinājumu iepriekšējā sadaļā, šai konkrētajai tīrīšanai ir izšķiroša nozīme, likvidējot jebkādu atlikušo piesārņojumu. Šādā nolūkā no praktiskā viedokļa nebūtu loģiski, ja tīrīšana notiktu *pirms* pēckaušanas veterinārās ekspertīzes vai *pēc* atdzesēšanas. Pirmajā gadījumā veterinārārsts nevarētu izpildīt savu uzdevumu veikt ekspertīzi, jo viņš nevarētu konstatēt ievērojamas piesārņojuma paliekas (tas būtu noskalots). Otrajā gadījumā pastāv Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 9. punkta a) apakšpunktā²⁴ norādītais liemeņu savstarpējas piesārņošanas risks, ja netīru liemeņi dzesina iegremdējot.

77. Treškārt, šajā pēdējā minētajā punktā ir uzsvērts arī tas, ka tīrīšanas posmā pretstatā atdzesēšanai liemeņi saskaras ar ūdeni ļoti atšķirīgā nolūkā un veidā. Patiešām, kā norāda prasītājas, liemeņu iegremdēšana ūdens tvertnē noteiktā temperatūrā atdzesēšanas nolūkā var radīt arī zināmu to tīrīšanas efektu. Taču, pat neņemot vērā jautājumu par piesārņojumu šajā posmā, kas aprakstīts iepriekšējā punktā, nemainīgs paliek fakts, ka atdzesēšana (kā arī sadalīšana vai iepakojšana) ir tikai daļa no atšķirīga procesa, kas seko pēc pagatavošanai sagatavotu produktu ķēdes procesu beigām, kura nolūks nav padarīt gaļu gatavu pagatavošanai, bet sagatavot to nosūtīšanai.

78. Rezumējot – ar 8. punktā minēto pienākumu, ka “dzīvniekiem ir jābūt notīrītiem”, tiek uzlikts pienākums likvidēt jebkādu atlikušo piesārņojumu pēc iekšējo orgānu izņemšanas un tīrīšanas, bet noteikti *pirms* atdzesēšanas procesa sākuma.

C. Kontroles

79. Uzdotot ceturto prejudiciālo jautājumu, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, kā ir jāveic oficiālās kontroles, jo īpaši to, vai kompetentajai iestādei ir atļauts no kaušanas līnijas noņemt liemeņus un veikt to piesārņojuma pārbaudes no ārpuses un iekšpusē, kā arī zem taukaudiem, lai meklētu redzamu piesārņojumu.

80. Visi tiesvedības dalībnieki uz šo jautājumu ir atbildējuši apstiprinoši, lai gan prasītājas apstrīd nulles tolerances standartu, ko it kā piemēro amatpersonas, kuras veic kontroli.

81. Vispirms, šķiet, pamatlietā pastāv dažas neskaidrības attiecībā uz kontroļu raksturu un tiesisko pamatu. Iesniedzējtiesa atsaucas uz Regulu Nr. 854/2004, kas ir veltīta pēckaušanas veterinārajai ekspertīzei, proti, uz I pielikuma, I sadaļas II nodaļas D daļas 1. punktu. Taču prasītājas uzskata, ka pēckaušanas veterinārā ekspertīze neietver nekādu kontroli par piesārņojuma klātbūtni uz liemeņiem. Šāda kontrole būtu neloģiska, ņemot vērā to, ka pēckaušanas veterinārā ekspertīze nenotiek pagatavošanai gatavo produktu sagatavošanas procesa beigās, bet gan pusceļā, pēc kuras vēl tiek veiktas vairākas liemeņu tīrīšanas procedūras. Nīderlandes valdība apgalvo, ka, tā kā kontroles šajā gadījumā ietver paraugu ņemšanu, kas notiek pēc pēckaušanas veterinārās ekspertīzes un tīrīšanas, tad

²⁴ “Ja liemeņus dzesina iegremdējot, ir jāņem vērā šādi nosacījumi: [...] ir jāveic visi vajadzīgie piesardzības pasākumi, lai novērstu liemeņu piesārņošanu.”

to mērķis nav atklāt iespējamās slimības. To tiesiskais pamats tādēļ drīzāk varētu būt Regulas Nr. 854/2004 4. pants un Regulas Nr. 882/2004 3. un 10. pants. Dānijas valdība uzskata, ka attiecīgā tiesību norma, iespējams, varētu būt arī Regulas Nr. 854/2004 I pielikuma IV sadaļas V nodaļas B daļas 1. punkts, kas attiecas uz paraugu ņemšanu un vēdera dobuma orgānu ikdienas kontroli.

82. Ņemot vērā Nīderlandes valdības sniegtos paziņojumus par sākumpunktu, bet, protams, neizslēdzot citus iespējami atbilstīgus tiesiskos pamatus²⁵, kas galu galā ir jānosaka valsts tiesai, šķiet, ka patiešām Regulas Nr. 882/2004 3. un 10. pants, kas vispār attiecas uz oficiālo kontroli, kuru veic, lai nodrošinātu atbilstības pārbaudi dzīvnieku barības un pārtikas aprites tiesību aktiem, varētu kalpot par tiesisko pamatu pamatlietā aplūkotajām kontrolēm. Proti, minētās regulas 3. panta 3. punktā ir noteikts, ka “oficiālo kontroli veic jebkurā no dzīvnieku barības vai pārtikas un dzīvnieku vai dzīvnieku izcelsmes produktu ražošanas, pārstrādes vai izplatīšanas posmiem”. Minētās regulas 10. panta 2. punkta b) apakšpunkta i) punktā konkrētāk ir paredzēta barības un pārtikas aprites inspekcija, jo īpaši, izmantojot paraugu ņemšanu.

83. Runājot par valsts pilnvaroto veterinārārstu pilnvaru apjomu, kam iesniedzējtiesa pievēršas, pēdējās minētās regulas normās nav konkrētas atsauces uz konkrētām darbībām. Tās ir formulētas plaši. No tā izriet, ka kontroles amatpersonu pilnvaras varētu ietvert arī kontroles atvieglošanas nolūkā no kaušanas līnijas noņemtu liemeņu paraugu ārējās un iekšējās virsmas un taukaidu pārbaudi posmā pēc tīrīšanas un pirms atdzesēšanas. Tādējādi, šķiet, ir samērā skaidrs, ka kompetentās valsts iestādes ir tiesīgas veikt pārbaudes jebkurā kaušanas procesa posmā.

84. Atbilde uz jautājumu, *kad* pārbaudi var veikt, bez šaubām ir atšķirīga no atbildes uz jautājumu, *ko* varētu pārbaudīt un saskaņā ar kādiem kritērijiem. Atbilde uz šo pēdējo jautājumu jāsniedz, izmantojot savstarpēju norādi uz jau iepriekš minēto pienākumu apjomu un raksturu²⁶ – tā būtu atkarīga no tā, vai inspektori pārbaudītu 5. punktā minēto pienākumu vai pienākumu, kas minēti 8. punktā, izpildi. Pēc identificēšanas savukārt taps skaidrs precīzais standarts, ko inspektori var pamatot piemērot.

85. Ņemot vērā nepilnīgo informāciju par konkrēto pārbaudi precīzu faktisko un juridisko raksturu, diez vai ir iespējams sniegt papildu norādes šajā ziņā, izņemot vispārīgu piezīmi, ka, tāpat kā visas citas kontroles, šīs divas arī būtu jāveic saprātīgā un samērīgā veidā. Atkarībā no tā, kas konkrēti ir jāpārbauda un kurā kaušanas procesa posmā, izvēlētajiem līdzekļiem īpašo pārbaudi veikšanai (paraugu skaitam; tam, vai līnija ir vai nav jāapstādina vai arī mājputnu paraugs būs jānoņem no darbībā esošas līnijas utt.) ir jābūt atbilstīgiem tam, kas ir jāpārbauda (ļaujot šīm pārbaudēm patiešām būt reprezentatīvām), bet nedrīkst pārsniegt to, kas ir nepieciešams, lai šīs pārbaudes tiktu veiktas pareizi.

D. Kopsavilkums

86. Lai gan biju noteicis trīs tematus, uz kuriem attiecas iesniedzējtiesas uzdotie pieci prejudiciālie jautājumi, skaidrības labad es īsumā sniegšu precīzas atbildes uz konkrētajiem prejudiciālajiem jautājumiem.

87. Uz pirmo prejudiciālo jautājumu ir jāatbild apstiprinoši. Ja attiecīgās kontroles tiek veiktas pēc iekšējo orgānu izņemšanas un tīrīšanas, tādējādi pārbaudot atbilstību 8. punktam, tad piesārņojumam, īpaši redzamam piesārņojumam, nebūtu jābūt.

²⁵ Jāpiebilst, ka ar Regulas Nr. 854/2004 5. panta 1. punktu valsts pilnvarotie veterinārārsti ir pilnvaroti veikt inspekcijas pienākumus kautuvēs diezgan atvērtā veidā, kā to apliecina norāde “jo īpaši attiecībā uz”.

²⁶ Iepriekš, 54.–78. punkts.

88. Neraugoties uz dažiem citiem iesniedzējtiesas minētajiem aspektiem un jo īpaši neraugoties uz diezgan sīki izklāstītajiem prasītāju argumentiem Tiesas sēdē, es nedomāju, ka Tiesai būtu jāizvērs minētais formulējums. Protams, atzīstot, ka diskusijai par to, vai viens vai divi (un, iespējams, kāda diametra) fekāliju vai žults radīti traipi pie anālās atveres liemeņa iekšpusē vēl varētu vai nevarētu būt “pieņemams” piesārņojuma līmenis (to kā piemēru Tiesas sēdē min prasītājas), pēc būtības ir intrigējošs raksturs, šīs tiesas pienākums nav ne novērtēt faktus, ne arī veikt to izvērtēšanu, lai atrisinātu iesniedzējtiesā izskatāmo lietu.

89. Arī uz otro prejudiciālo jautājumu ir jāatbild apstiprinoši – piesārņojuma jēdziens ietver fekālo, žults un gužas satura radīto piesārņojumu.

90. Atbildot uz trešo prejudiciālo jautājumu, tīrīšanai būtu jānotiek iespējami drīz pēc iekšējo orgānu izņemšanas, kā tas ir skaidri norādīts 8. punktā, un pirms atdzesēšanas, sadalīšanas vai iepakšanas procesa sākuma.

91. Attiecībā uz ceturto prejudiciālo jautājumu, neraugoties uz zināmu skaidrības trūkumu par to, kas tieši tika pārbaudīts, pamatojoties uz Savienības tiesību normām, ir samērā skaidrs, ka valsts iestādes var noņemt noteiktu skaitu liemeņu no kaušanas līnijas un pārbaudīt atbilstību attiecīgajām prasībām katrā posmā, jo īpaši pēc tīrīšanas, šīs darbības izšķirošā rakstura dēļ brīdī, kad mājputni ir gatavi pagatavošanai. Tas, ko tieši drīkst pārbaudīt un saskaņā ar kādu standartu, ir atkarīgs no posma, kurā pārbaude notiek, un attiecīgi, vai tiek pārbaudīta 5. vai 8. punktā, vai jebkurā citā piemērojamā tiesību normā ietverto pienākumu izpilde.

92. Ņemot vērā iepriekš sniegtās atbildes, un jo īpaši atbildi uz pirmo prejudiciālo jautājumu, uz piekto prejudiciālo jautājumu atbildēt nav nepieciešams.

V. Secinājumi

93. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es ierosinu Tiesai uz *Rechtbank Rotterdam* (Roterdamas tiesa, Nīderlande) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

- Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 853/2004 (2004. gada 29. aprīlis), ar ko nosaka īpašus higiēnas noteikumus attiecībā uz dzīvnieku izcelsmes pārtiku, III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka mājputna liemenis pēc iekšējo orgānu izņemšanas un tīrīšanas vairs nedrīkst saturēt nekādu piesārņojumu;
- Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 5. un 8. punkts attiecas uz fekālo, žults un gužas satura radīto piesārņojumu;
- Regulas Nr. 853/2004 III pielikuma II sadaļas IV nodaļas 8. punkts ir jāinterpretē tā, ka tīrīšanai ir jānotiek pēc iekšējo orgānu izņemšanas, bet pirms atdzesēšanas;
- Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 882/2004 (2004. gada 29. aprīlis) par oficiālo kontroli, ko veic, lai nodrošinātu atbilstības pārbaudi saistībā ar dzīvnieku barības un pārtikas aprites tiesību aktiem un dzīvnieku veselības un dzīvnieku labturības noteikumiem, 3. un 10. pants ļauj kompetentajām iestādēm veikt kontroles jebkurā kaušanas procesa attiecīgā posmā, tostarp pēc tīrīšanas.